

НАУКОВЕ ОБҐРУНТУВАННЯ

необхідності створення (оголошення) ландшафтного заказника
місцевого значення “Вірвовчині плавні” в місті Херсон

Херсон 2004

Наукове обґрунтування складено відповідно до методичних рекомендацій:

1. “Порядок оголошення заказників, заповідних урочищ, пам’яток природи та передачі їх під охорону” Головного управління національних природничих парків і заповідної справи (1996 р. зі змінами та доповненнями станом на кінець 2000 р.).
2. Таращук С. В. “Порядок створення (оголошення) об’єктів природно-заповідного фонду України та оцінка їхнього стану” (2003 р.).

1.2.1. Назва об’єкта.

Ландшафтний заказник місцевого значення “Вірвовчині плавні”.

1.2.2. Площа об’єкта.

Загальна площа:

1.2.3. Місцезнаходження об’єкта.

Місто Херсон, північно-західна околиця міста в межах території Комсомольського району.

Координати: 46°39' північ. шир. – 32°35' схід. довг.

1.2.4. Землекористування.

Землевласник: Херсонська міська територіальна громада.

1.2.5. Загальна фізико-географічна характеристика об’єкта.

Урочище “Вірвовчині плавні” (в кордонах заповідного об’єкту, що проектується) розташоване в межах акумулятивної алювіальної рівнини заплавної типу в нижній частині течії малої ріки Вірвовчина.

Картографічні матеріали додаються.

Фізико-географічна, ландшафтна та геологічна характеристика:

Об’єкт знаходиться на Бузько-Дніпровській лесовій рівнині Причорноморської низовини в межах причорноморської середньостепової підзони степової зони Східної Європи. Геологічну основу рельєфу утворюють алювіально-руслові лесовидні супіщані суглинки, що залягають на розмитих вапняково-мегрельних відкладах неогену.

Гідрографічна характеристика:

Об’єкт займає заплавної частину долини малої річки Вірвовчина, правої притоки Дніпра в межах Дніпровсько-бузької вододільної рівнини. Глибини вертикального розчленування рельєфу 1,5 – 2,0 м. Нахил русла на ділянці об’єкта – до 1 м на 1 км течії. Глибини в протоках і озерах 0,5 – 1,5 м, в очеретяних заростях 0,2 – 0,5 м.

Кліматична характеристика:

Об'єкт знаходиться в Атлантико-континентальній області помірного кліматичного поясу. Середні температури: липня: +20 – +24°C; січня: -3,0 – -4,5 °C. Норма опадів 400 – 450 мм. Сніговий покрив нестійкий.

Ґрунти: В очеретяних заростях гідроморфні алювіальні, на підвищених ділянках болотні та лучно-болотні.

1.2.6. Ландшафти.

Ландшафти об'єкту належать до інтразонального типу. Це ділянка заплави малої ріки з сіткою протоків, малих озер та вкритих суцільними очеретяними заростями островів.

Геоботанічне районування:

Об'єкт знаходиться в Чорноморській степовій підпровінції Понтичної степової провінції Євразійської степової області.

1.2.7. Загальна характеристика рослинності.

Територію об'єкта складають три основних типи рослинності:

- (1) деревно-чагарникова підвищених ділянок;
- (2) болотна рослинність, у т. ч. очеретяні зарості;
- (3) водна рослинність русел річки, проток та озер;

1.2.8. Особливості флори.

(1) Деревно-чагарникова рослинність:

З деревних порід присутні маслинка вузьколиста (*Elaeagnus angustifolia*), тополі чорна та біла (*Populus nigra*, *P. alba*); з чагарників – види верби (*Salix fragilis*, *S. cinerea*, *S. triandra*), бузина чорна (*Sambucus nigra*) та інші. В трав'яному ярусі – стоколос безостий (*Bromopsis inermis*), вербозілля звичайне (*Lysimachia vulgaris*), інші.

(2) Болотна рослинність:

Домінує очерет південний (*Phragmites australis*) з домішкою рогозу вузьколистого (*Typha angustifolia*) та куги озерної (*Schoenoplectus lacustris*). В нижньому ярусі – види осоки (*Carex elata*, *C. acatiformes*, *C. vesicaria*), піжма звичайна (*Tanacetum vulgare*), інші.

(3) Водна рослинність:

З укоріненних видів присутні валіснерія спіральна (*Vallisneria spiralis*), елодея канадська (*Elodea canadensis*), види рдесника (*Potamogeton*); з плаваючих – роголистник занурений (*Ceratophyllum demersum*), водокрас звичайний (*Hydrocharis morsus-ranae*), ряска мала (*Lemna minor*), інші.

1.2.9. Рідкісні види флори та рідкісні рослинні формації

Не виявлені

1.2.10. Загальна характеристика тваринного світу.

Фауна об'єкту типова для Нижньодніпровських плавнів з якими об'єкт пов'язаний руслом Вирьовчиної. Присутні два основних фауністичні комплекси:

- (1) плавнів (деревно-чагарникові ділянки підвищених ділянок та очеретяні зарості);
- (2) прісноводних водойм (русла річки, проток та озер);

1.2.11. Фауністичні комплекси.

(1) Комплекс плавнів:

З хребетних відмічені: ласка (*Mustela nivalis*), миші (родів *Mus* та *Sylvaemus*), баклан малий (*Phalacrocorax pygmaeus*), види роду очеретянка (*Acrocephalus*), вуж звичайний (*Natrix natrix*); з комах: красотіл пахучий (*Calasoma sycophanta*), вусач мускусний (*Aromia moschata*), денне павине око (*Vanessa io*), адмірал (*Purameis atalanta*), махаон (*Papilio machaon*), джмелі (*Bombus*), інші.

(2) Комплекс прісноводних водойм:

З хребетних відмічені: вуж водяний (*Natrix tessellata*), жаба озерна (*Rana ridibunda*), короп (*Cyprinus carpio*), карась (*Carassius carassius*), бички (родина *Gobiidae*); з молюсків: ставковики (*Limnaea*), катушки (*Planorbis*); з комах: бабки-красуні (рід *Calopteryx*), дозорець-повелитель (*Anax imperator*), інші.

1.2.12. Рідкісні види тварин.

Відмічені наступні види, що занесені до Червоної Книги України (2-е вид.) та Червоного Списку Херсонської області (2-е вид.):

- (1) баклан малий *Phalacrocorax pygmaeus* (II категорія охорони за схемою Червоної Книги України);
- (2) дозорець-повелитель *Anax imperator* (III категорія);
- (3) красотіл пахучий *Calasoma sycophanta* (II категорія);
- (4) вусач мускусний *Aromia moschata* (III категорія);
- (5) махаон *Papilio machaon* (II категорія);

В межах об'єкта відмічені випадки гніздування малого баклана – виду, що занесений до Європейського Червоного Списку.

1.2.13. Наукове значення об'єкту.

Урочище “Острівець” має велику природоохоронну цінність, насамперед в ландшафтному, гідрологічному та орнітологічному (як місце гніздування малого баклана – виду, що занесений до Європейського Червоного Списку) відношенні. Це одна з останніх двох

ділянок течії ріки Вирьовчина в межах міста Херсон, де ландшафт зберігся у відносно недоторканному становищі.

1.2.14. Літературні джерела.

- (1) Бойко М. Ф., Подгайний М. М. Червоний список Херсонської області (2-е вид.). Херсон, 2002.
- (2) Бойко М. Ф., Чорний С. Г. Екологія Херсонщини. Херсон, 2001.
- (3) Дубина В.В., Шеляг-Сосонко Ю. Р. Плавні Причорноморья. Киев, 1989.
- (4) Природа Херсонської області. Фізико-географічний нарис. \ Під ред. М. Ф. Бойко. Київ, 1998.
- (5) Червона Книга України. Тваринний світ. Київ, 1994.
- (6) Червона Книга України. Рослинний світ. Київ, 1996.

1.2.15. Пропонована категорія охорони та основні пропозиції щодо режиму охорони.

Пропонована категорія охорони: ландшафтний заказник місцевого значення.

Види господарської та іншої діяльності, що забороняються:

1. Меліоративні роботи, що можуть привести до зміни гідрологічного режиму об'єкта.
2. Засипання очеретяних заростей з будь-якою ціллю.
3. Передача у господарське використання або під забудову ділянок землі, що входять до складу об'єкта.
4. Будь-яке будівництво, не пов'язане з охороною об'єкта, у т.ч. прокладання трубопроводів, будівництво насипів, дамб, риття каналів та інше.
5. Рубка дерев, чагарників, заготівка технічної сировини, ягід, насіння, плодів, лікарських рослин, другорядних лісових матеріалів.
6. Сінокосіння, у т. ч. косіння очерета.
7. Будь-яке засмічення та забруднення території та акваторії об'єкта, в т. ч. миття тари, машин, обладнання та інше.
8. В'їзд на територію об'єкта механізованого транспорту, за винятком природоохоронних та інспекційних та рятувальних служб, пожежних машин .

Старший науковий співробітник
відділу природи Херсонського
краєзнавчого музею

М. М. Підгайний

Голова громадського об'єднання
“Лицарський клуб”

О.Г. Семенченко